

הלכות תענית סימן תקסב

קדם שיעקר נגליו: (כט) הריני בתענית יחיד מותר. יהי רצון שתהא תפילתי ביום תעניתי מקבלת. ואם לא הוציא בפיו, [*] (ל) אם הרהר בלבו שהוא מקבל תענית למחר (לא) יהי (ט) קבלת, *כנהוג שיהרהר פן (לב) בשעת תפילת (י) המנחה: הגה (לג) וטוב יותר לקבלו אחר (יט) תפילה ממשעת תפילה (לד) כדי שלא להפסיק תפלתו (המגיד והגמ"י כלבו ובי"ט): ז לקבל עליו תענית בתפילת המנחה, אף-על-פי שהוא אוכל ושותה בפילה, (לה) לא הפסיד בלום, יוכן אם קבל עליו להתענות שלשה או ארבעה ימים או יותר זה אחר זה, (לו) להתענות בימים ויאכל בלילות, אף-על-פי שהוא אוכל כל הלילה, לא הפסיד בלום, דהוי קבלה לכלם אף-על-פי שלא קבל כל אחד ואחד במנחה שלקצרו: הגה ואם קבל להתענות שני ימים רצופים, מותר לאכל בלילה שבתיכם, אם לא פרש בהנאה אף על הלילה (מדרכי ש"ק חזע"ת), (יז) (לו) ואז מתפלל כל יום במנחה 'עננו' (פסקי מהרא"י סימן קח): ח אם קבל עליו בתפילת המנחה שלש או ארבע תעניות ולא רצופים זה אחר זה, כגון שקבל עליו להתענות שני ותמישי ושני וכיוצא בזה, ייש מי שמסתפק (לח) אם סגי בקבלה אחת לכלם או אם צריך קבלה לכל אחד ואחד: הגה (לט) מיהו, נהגו העם לקבלם בקבלה אחת וסגי בהנהיג, וכן דעת מקצת רבנותא (מרכי והגמ"י): ט לקבל עליו להתענות למחר והתענה, ובלילה שלאחר התענית

י טור בעם נהגו הם קצו בקבל דייב לב קנה דשבעות כיו כ עין לקח סימו תקטל ל מוקדא ונב הוא עם מ לניסח רימ עם נ טור קשם הראש ס מימא דרב הקא ייא הכרסת סעורא שעתו היר"ש עם

באר היטב

(ט) קבלה: וטוב להתענות, ומכל מקום נראה שקבל בלבו להתענות, אבל אם היה רק בנפשו להתענות לא מקרי קבלה, כפי חז"ל, מנך אברהם: (י) המנחה. והפ"ח פתח דש"ר לקבלו כל זמן שהוא יום, וכ"כ המ"א, אבל קדם מנחה לא מקרי, ט"ז, ע"ש: (יט) תפילה, ומ"ט מ"א: (יז) ואז, לשון 'ואז' אינו מדקדק, דהא בין אכל בתיכם וכן לא שמתענה גם בלילה הרי כל יום בפ"ע לענון עננו, ט"ז, ועמ"א:

שערי תשובה

סמן דלקמן להתפלה יש לו להתפלל בצבור, ע"ט: [*] אם הרהר וכו'. ועין ברי"י ולא סתרי הרחוק רק בשעת תפלה מנחה ולא קדם לכן או אח"כ בלילה, ועין בשו"ת ושב הלחן סימן כא שהאר"ך בענין זה וכתב לישב מה שהקשה הב"ח על הרא"ש שדבריו בתענית סותרים למ"ש בשבועות, ויש סבור גם בשעת התפלה לשמיע' לש"ת הרהר בלבו שקבל התענית, ב"ח, אבל מהפ"ל בכל יום עננו, ואפשר ה'לרבנותא א"מ האפילו אז

משנה ברורה

דמותר לשאל צרכיו ב'שומע תפלה' (כח) וכו'ן שפ"ס: 'יהי רצון רגו' 'דלקמה, לא הוי הפסק, דהוא פ"לל שאילת צרכיו: (כט) הריני בתענית יחיד מותר. אפי' לא צופני, ולא נשעי שהוא מקבל עליו להתענות פתח תענית צבור, ומכל מקום בדיעבד אף אם א"מ בסתמא 'הריני בתענית מותר', בס"פ דינו בתענית יחיד (כ"א) (ל) אם הרהר בלבו שהוא מקבל וכו'. ונראה שהרהר ק"לשון זה שהוא מקבל, (ט) אבל מה שבדעתו להתענות לא מקרי קבלה וכו'ל לחז"ל, (ל) אכן אם התחיל להתענות (לא) אסור לאכל בלא תפלה: (לא) תרי קבלה: דאף-על-גב דלענון שבועה ונדב, קשאוסר אינה דבר על עצמו, לא מקני עד שיוציא בשפתיו, (לז) אבל תענית דמי לגדר של צדקה דמקני בשגמור בלבו לזה, וט"ז פתח, דכיון דעל-ידי התענית נתמעט קבלו ודמו, חשוב

באר הגולה

לכד תשיצה ק"ב ותענית צבור, בין השמשות שלחן בקניסתו ט"ר, דעבדן אין חייב תענית עליו, ואפילו יחיד שקבל על עצמו להתענות לילה ויום, כמבאר במגן אברהם בריש סימן, א"כ"פ אפילו היתה הקבלה אחר שקיעה בס"פ שפיר דמי, ובפרט דלדעת רבי יחי' צדון יום הוא, ואולי נכון לסמוך עליו בזה, וצריך עיון: * והוא שיהרהר פן בשעת תפילת המנחה, הינו ולא מקדם, ולא עדיף מהוציא בפיו קדם התפלה ולא מקני לומר 'עננו', ואף דיש פוסקים [הראב"י"ה והאר"ו ורע"ה והג"מ וזרד"כ] שפוקדים דשמיאל מודה לרב דאף קדם מקני, המתפרסם לדינא כדעת רש"י ורא"ש וריש"מ: דלא מקני מקדם, והכל מקום נראה דאם אחר להתפלל מנחה עד סמוך לשקיעה, שגמר המנחה היה אחר שקיעה, טוב שקבל עליו התענית קדם מנחה ויחזיר וקבל גם בתפלתו לצאת י"י פלם, דאף דלענון מנחה סומך עצמו על הפוסקים דעבדן לא עבר וכן תפלה, כמבאר לעיל בסימן רלב ברמ"א, מפל מקום לענון קבלת התענית הלא יכול לתקן לקבל גם מקדם, דהוי קבלה גמורה לאידך פוסקים הפ"ל:

קצרו, ובקרבן כתיב 'כל נדיב לב עלות': (לב) בשעת תפילת המנחה, ולא קדם⁴⁰, ולא עדיף הרהר מהוצאה בפה, דלא מקני אם הוציא בפיו קדם תפילת המנחה להתענות למחר⁴¹, ופ"ט דיעים אלו עין לקמן בסימן תקסג: (לג) וטוב יותר וכו'. קאי אריש הסעיף שכתב: אומר ב'שומע תפלה' או אחר וכו', ועל זה קאמר רטוב יותר לקבלו אחר תפילה, דהינו (לג) קדם 'יהי רצון', או אחר-כך קדם שיעקר נגליו: (לד) כדי שלא להפסיק, דעצם הקבלה שאומר 'הריני בתענית' (לה) אינו שיקף לתפילה, ונהאדרונים כחבו, דטוב שגם ב'שומע תפלה' יהרהר שמקבל עליו התענית למחר⁴²: ז (לה) לא הפסיד בלום, דלא נחשב זה להפסק, משום דעצם חייב התענית אינו אלא לכל היום, אם לא במקום שהחמירו בפרוש גם ללילה, כגון לתשעה באב או להמבארים לקמן בסימן תקעה סעיף ג: (לו) להתענות בימים ויאכל בלילות, אין הכנה שפרש שיאכל בלילות, אלא מסתמא הוא, א"כ"פ מ"ר, דלקמה: (לז) ואז מתפלל, טעוה-סופר הוא, (לח) וצריך לומר ואפילו הבי מתפלל, ורוצה לומר, דאף שמתענה גם בלילה, אין לומר דהוי כיומא אריכתא ולא תפילת 'עננו' אלא במנחה של יום שני, אלא כל יום הוא תענית בפני עצמו לענון 'עננו', (ט) ואפילו מהענה ששה ימים רצופים, נמי מתפלל כל יום 'עננו' במנחה: ח (לה) אם סגי בקבלה אחת לכלם, מפני שקבלו בכת-אחת: (לט) מיהו, נהגו העם וכו'. והוא מה שפ"כ"כין בשבת שלאחר פסח וספות מ' שקבל עליו להתענות שני ותמישי ושני⁴³, והעם עונין אמן, (ל) תהו הקפלה ואין צריך לקבלו עוד במנחה שלפניו, ומכל מקום אם רוצה אחר-כך שלא להתענות הרשות בידי ביון שלא הוציא בפיו, אכן לפי מה שכתבנו לקמן בסימן תקסג דיש מחמירין שאפילו בהרהר בלבו הוי קבלה, צריך לזהר לדבריהם אם פתח שענה אמן הנה בלבו להתענות, שלא

שער הציון

(כח) הג"ר"א: (כט) מגן אברהם והג"ר"א לעיל בסימן תקנ"ג: (ל) בן מנחם משה שהביא המגן אברהם מידה דע"ה סימן ר"ה, וכן פתח המ"א: ועין במהצ"ח השקל, ולקאוהו לדבריו אין להטגן אברהם טקור לדבריו: (לא) ואם לא חזר בו והתחיל להתענות, צריך עיון, דאפשר דטהגי מה שיהי בדעתו להשבו תענית על-ידי קבלה: (לב) פוסקים: (לג) ריטב"א מהדש"י: (לד) אחרונים: (לס) הג"ר"א, וכן הספימ לדינא ט"ז וט"ז אברהם וכן משמע בדרכי-משה האר"ך: (ט) מנך אברהם: (ז) לבחש וש"א בסימן תקסג, וכתב שם הפ"י קבדים: דלא פנהגין שבשעה שהש"י מבורך, מי שפ"ר למי שקבל בה"ב דאין שום אחד כמעט עונה אמן, דהא אין מקני להתענות על-ידי זה, ואם רוצה להחמיר ותנה בלב שלא להתענות, ולמה לא יאנה אמן אחר מי שבכ"ה, עד כאן לשונו, ואפילו לדעת המחמירין שכתבם בפנים יכול גם-כ"פ לענות אמן, אף שלא יכתו בענין אמן לקבל התענית, אלא שהקדוש-ב"ה הוא יברך למי שקבל עליו בה"ב:

הַלְבוֹת תְּעִינִית סִימָן תַּקְסָב

ביאורים ומוספים

45) שהקשה שהואיל ומועילה כאן הכרות השייך ששוב אין היחיד צריך לקבל עליו התענית בנפרד, אם כן מרוע לגבי מו שקיבל עליו כמה תעניות שאינן רצופות, הסתפק השו"ע לעיל (סי"ח) אם צריך לשוב ולקבל כל פעם במנחה שלפני התענית. וכן התקשה הטי"ז מדוע קבלת תענית שלא בשעת המנחה אינה מועילה, והרי אם מועילה גזירת הציבור כל שכן שיועיל מה שמקבל על עצמו בפירוש.

[משנ"ב ס"ק נ]

אף שלא ידע ולא קבל על עצמו⁴⁴).

44) ובאופן שגורו בית דין תענית על הציבור והתנו שמי שלא יתענה הרשות בידו, כתב הכף החיים (ס"ק עד) שכל מי שרוצה לצום, חייב לקבל עליו התענית.

[שעה"צ ס"ק מב]

הנה שהקשה ט"ז⁴⁵).

הלכות תענית סימן תקסב

מ באר הנולה

ע שם באר
 זכור וזה לר
 פ אוקיימא דרב
 חקרא שם י"א
 צ לפרוש רש"י שם
 ק לפרוש טראיש
 טס חפ"ק הדרון
 ותרמ"ב ד' מסעות
 פ"ק א' ר' טהנהו תרי
 מ"ק"ד דרב חקרא
 ש' טראיש שם אקא
 דכ"י וזוה"ק וד"י
 יתה שם פירושלמי
 ותוספות פ"ב דה"ה
 ז"ה שם ת' טראיש
 טס חפ"ק הדרון
 פ"ה וזוה"ק וד"י
 וזהו שם יתהו"א
 תעניתא וכו' הנהו
 סמינין פ"ק א' וכן
 נראה דכ"י סמינין
 נראה בשם סמינין
 ב' דכ"י וזהו שם יתהו"א

נמלך להתענות. (מ) אף-על-פי שלן בתעניתו, שלא אכל בלילה והתענה כל היום השני. (מא) אינו תענית, מפני (מב) שלא קבלו עליו (יג) מבעוד יום: 'מ' מתענה אדם תענית שעות, ויהוא שלא יאכל כל היום. 'ב' ביצה, (הרי) שהנה טרוד בחסיו ומתעסק בצרכיו ולא אכל עד תענית או עד תשע שעות. (מג) ונמלך להתענות בשעות ששאריו מן היום, הרי זה מתענה אותם לשעות ומתפלל בהם 'עגנו', שהרי קבל עליו התענית קדם שעות התענית. קניש אומרים (מד) שגם זה תענית-שעות וצריך (מה) שיקבלנו עליו מאתמול; והיכי משפחת לה, כגון שקבל עליו מאתמול להתענות עד חצי היום וקשההיע עליו לחצי היום (מו) נמלך ויגמרו, או שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום ואילך ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי היום ראשון, (מז) הרי זה תענית שעות: 'א' אם קבל עליו תענית (מח) עד חצי היום ואכל אחר-כך, או שאכל עד חצי היום וקבל עליו תענית משם ואילך, 'א' אינו נקרא תענית להתפלל 'עגנו', 'א' אכל נקרא תענית לענין (מט) 'שצריך (נד) להשלים נדרו: 'ב' תענית שגזרין על הצבור, אין כל יחיד צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא שליח-צבור מכריז התענית והרי הוא (טו) מקבל. (נ) 'א' אומרים דהני מלי באר-ישראל שהנה להם נשיא לפי שגזרתו נקמת על כל ישראל, אבל בהוצאה לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם פירידין שכל אחד מקבל על עצמו: 'ג' (נא) 'יש מי שאומר שמי שגזר ואמר (נב) 'אם לא אלה למקום פלוני (נג) אשכב

שערי השוכה

פ"ס סגנו דאי' למחלה יש לח' להוציא פ"י, אכל בדרבנן יש לפסק דקבלה
 פ"כ סגנו, ע"ש, וצ"ח דאי' שדעתו ודחיד אי' שלא בשעת מנחה סגנו, ז"ס
 ק"כ ל"שכב קמימח פ"ח:

ובסעיף י' (ד) להשלים. ומה אמנא דמחר לאכל תוף אותו זמן שקבל עליו, ולא תרי נדר פלל, קמ"ל דמי"מ צריך להתענות אותו זמן: (טז) מקבל. וכן מהגני בסעודת בה"ב אחר פסח ואחר סעודה שמי ששנה אמן אחר מי שברך שאומר סגנו על הסעודת טר קבלה.

משנה בדרה

צריך לומר "שגם תענית-שעות זה צריך": (מה) שיקבלנו עליו מאתמול. הינו בעת (מח) תפלת המנחה: (מו) נמלך ויגמרו, רוצה לומר, שנמלך שלא לאכל אפלו שלא לשם תענית: (מז) הרי זה תענית שעות. רוצה לומר, ומתפלל בהם 'עגנו': 'א' (מח) עד חצי היום. לאו דוקא, דהוא סדין אם תפלה טה עד שלשה רביע היום, אם נעמו לאכל קדם גמר היום אינו מתפלל 'עגנו' בתפלת המנחה. ועין לעיל בסעיף א' בהג"ה דהתמיד יכול לומר 'עגנו' בשומע תפלה: (מט) 'שצריך להשלים נדרו. ומה אמנא דמחר לאכל תוף אותו זמן שקבל עליו, ולא תרי נדר פלל, קא משמע לן דמקל מקום צריך להתענות אותו זמן: 'ב' (נ) ויש אומרים וכו'. וקדמא נראה (מז) דצריך להתענות אחר פסח דהתענות אף שלא ידע ולא קבל על עצמו, וכל-שכן בתעניות הסוכים בפסוק בנדאי אין צריך לקבל, ונראה דאף דעה השניה מודה לזה, דאלו כבר דעו כל ישראל וקבלו עליהם, (מג) כדאימא בפוסקים: 'ג' (נא) יש מי שאומר וכו'. קט לשון זה לדין הראשון שמה שהתנה הוא דבר הרשות, (מל) דכנה יש הרבה פוסקים שחולקין וסבירא להו דאף שהתנאי טה דבר הרשות, פנין שדבר שהתחב הוא דבר-מקנה לא שכן כנה אסתמקא ומחוב לקנס, (מה) אבל לפני דיינים האחרונים כלי עלמא סבירא להו כן: (נב) אם לא אלה למקום פלוני. והוא סדין (מז) פקום וצ"ש, כגון שאמר אם אצשה דבר פלוני, ועשה: (נג) אשכב בתענית. והוא סדין (מז) אם אמר אמן לצדקה:

שער הצינ

(ל) צין פ"י: (ל) פן משמע בריף. ולכאורה זה השנה גדולה על המגן-אברהם דמשמע לכאורה מנה דמפרש להשלח-צדק דכנהו הוא רק לענין לצאת די נדרו ולא לענין להתפלל 'עגנו', ובאמת זה אינו כדמייך בריף, וגם דמלא התחבר מתימין דינא דנקרא לענין לן בתעניתו, ובאמת הנדר סדין דינו מתפלל 'עגנו', ומטו שהקשה עליו הבית-מאיר, אכן באמת נוחא הפל, דהתנן-אברהם אינו מעתיק לנו רק את עצם הדין, אבל גם הוא מודה דכנהו השלח-צדק שנקב 'אינו תענית, גם לענין תפלת 'עגנו', ומה דחזירי מבעוד יום' אחי למעט היכי דתפלה טהה בלילה אחר שהתחיל להתענות לשם תענית, דא אינו קבלה פלל אף לענין להתפלל 'עגנו': (מ) פגזי-ישע, וכן מצד קצת בכית-מאיר, ואף דכ"א"ש משמע כדעת המגן-אברהם בשיטת הרמב"ן, אכן הוא נשאר בקצת על הרמב"ן, ודברי המגן-ישע קושב קשתו, וקסב שיש לכח כן גם דברי ה"ט"ו, עין שם: (מא) וטעם דעה ראשונה, דער כן לא צריך קבלה מאתמול הינו בתענית יום שלם, אבל בתענית שעות די שיקבלנו סמוך לאותן שעות: (מב) פן משמע פדוכי-משה וכן פ"ב פאלה רבה, ומה שהקשה ט"ז (85) כ"י פרץ המאמר-מכ"י והאלה רבה דזוה"ק צבור אימא טפי: (מג) תרב המגיד ובספר תורת-אדם, והוכח לעיל בסוף חק: (מד) מנן-אברהם ואלה רבה וקדמות-הספק ביוה-דעה סימן רח, וכן משמע מהגרי"א: (מז) אלה רבה וקש"ט, ועין שם שמתמיה על ה"ט"ו שלא נחית לזה: (מז) נקדמות-הספק ביוה-דעה סימן ו"ח ה"ל: (מז) פן מצד המגן-אברהם וכן פ"ב הגרי"א בפשיטות וכן משמע מנקודות-הכסף שם, אמנם בספר מגזי-ישע ומה-שלום מצדדים לומר דאף דהבני יתם השנה תענית וצדקה להודי דבשניהם הוי אסטמקא, התחבר מדעת עצמו מחלק בנייהם, דלענין תענית הפס להקל פסקר הרבם דיום ולענין צדקה שמקורה מקרא ד'בסיד' קט להחמיד כדעת החולקים עליו. אכן לענין דעא בנדאי יש להתמיד כדעת המגן-אברהם ואלה רבה:

באר היטב

(יג) מבעוד יום. משמע אע"פ שקבלו אח"כ בלילה לא מנחי, ונחיו דאין עולה לו לתענית יום שלם אכל עולה לו לתענית שעות ומתפלל עגנו פיון שקבלו קדם שהתחיל להתענות לשם הוכה, ועין אחרונים ובסעיף י' (ד) להשלים. ומה אמנא דמחר לאכל תוף אותו זמן שקבל עליו, ולא תרי נדר פלל, קמ"ל דמי"מ צריך להתענות אותו זמן: (טז) מקבל. וכן מהגני בסעודת בה"ב אחר פסח ואחר סעודה שמי ששנה אמן אחר מי שברך שאומר סגנו על הסעודת טר קבלה.

לחור מה: ט (מ) אף-על-פי שלן בתעניתו וכו'. אשמשענין בנה, (ל) ולא ניקא דכ"י האי גונא תרי פוקא אריכתא וצ"א בקבלתו הראשונה: (מא) אינו תענית. לא לענין לצאת ידי נדרו (לב) ולא לענין להתפלל 'עגנו': (מב) שלא קבלו עליו מבעוד יום. משמע, אף-על-פי שקבלו אחר-כך בלילה לא מנחי, ועין במגן-אברהם שדעתו, ודוקא אם קבלו אחר שהתחיל להתענות לשם תענית, ודקבלה צריך להיות מקדם התחלת התענית, הן בתענית שעות והן בתענית יום שלם, אכל אם קבל על עצמו בלילה קדם שהתחיל להתענות, אף דלא יצא ידי נדרו בנה, דלא נקרא תענית שלם פיון שלא קבלו מבעוד יום, מקל פקום על-פל-פנים תענית שעות הוי פיון שקבל קדם התחלת תעניתו, ומתפלל למחר 'עגנו' לדעה המנחה ששקעף י' (מ) ויש מאחרונים שחולקין וסוכרין, דהיכא שדעתו להתענות יום שלם אין עליו שם תענית שעות, וכלא קבלה מבעוד יום, אף לדעה המנחה אין עליו שם תענית כלל אף לענין להתפלל 'עגנו'. ודע, דלפי מה שכתב הרמ"א בסעיף ה' לנהג בתענית יחיד שאומר 'עגנו' בשומע תפלה' אף בלא קבלה פלל, הוא סדין פגזינו פאן, וכן פ"ב האלה רבה: י' (מג) ונמלך להתענות וכו'. מלשון זה משמע לכאורה דאפלו לא הוציא בשפתיו גם-כן סג, ומה שס"ס 'שהרי קבל עליו הינו בלב, ואיל לשיטה' בסעיף ו'. ועין שם פמגן-אברהם דדוקא בשקבל עליו, אכל אם היה רק בדעתו להתענות לא מקרי קבלה: (מד) שגם זה תענית-שעות וצריך.

